

Handläggare
Elina Gehlen
08 508 15 506**Till**
Skarpnäcks stadsdelsnämnd
2025-02-20

Remiss av Betänkandet Ett språkrav för språkutveckling (SOU 2024:78)

Svar på remiss från kommunstyrelsen, dnr KS 2024/1449

Förvaltningens förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Sammanfattning

Förvaltningen har mottagit en remiss från kommunstyrelsen där förvaltningen ombeds yttra sig gällande remiss av Betänkandet Ett språkrav för språkutveckling (SOU 2024:78).

Tidigare rapporter har uppmärksammat brister i språkkunskaperna hos äldreomsorgens personal. Bristande språkkunskaper kan leda till att insatser utförs felaktigt eller inte alls.

Utredningen föreslår att ett språkrav införs i socialtjänstlagen med krav på språknivå B2 enligt Gemensam europeisk referensram för språk (Gers). Denna nivå anses nödvändig för att personalen ska kunna dokumentera sitt arbete, följa instruktioner och kommunicera effektivt med omsorgstagare och deras närstående.

För att underlätta införandet föreslås ett statsbidrag, kallat svenskalyftet, som ska möjliggöra språkutveckling på arbetsplatserna och ge personalen möjlighet att studera svenska under arbetstid.

Förvaltningen instämmer i att den språkliga kompetensen behöver öka inom verksamheterna och är positiv till föreslagen kunskapsnivå. Förvaltningen delar bilden av att bristen på personal inom verksamheterna innebär svårigheter att frigöra anställda för utbildningsinsatser. Att inom verksamheterna bedöma personalens språkkunskaper och identifiera behov av språkutvecklande insatser ställer stora krav på organisation och ledning.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Bakgrund

Den 7 januari 2025 inkom en remiss till förvaltningen från kommunstyrelsen gällande Betänkandet Ett språkrav för språkutveckling (SOU 2024:78). Remissen ska besvaras senast den 26 februari 2025. Ärendet har även remitterats till Stadsledningskontoret, Arbetsmarknadsnämnden, Äldrenämnden, Bromma stadsdelsnämnd och Järva stadsdelsnämnd.

Bakgrunden till uppdraget är att tidigare utredningar uppmärksammat brister gällande språkkunskaperna hos äldreomsorgens personal och att Inspektionen för vård och omsorg (IVO) rapporterat om kvalitetsbrister avseende omsorgspersonalens språkliga kompetens. Inom äldreomsorgen finns idag flera utmaningar kopplade till bristande språkkunskaper. Dessa problem påverkar både omsorgstagare och personal. Bristande språkkunskaper kan leda till att insatser utförs felaktigt eller inte alls.

Utredningen ska avgöra lämplig svenskakunskapsnivå för olika yrkesgrupper inom äldreomsorgen samt föreslå hur språkrav kan utformas, införas och följas upp liksom metoder för språkbedömningar och konsekvenser för ett genomförande. Förslag på nödvändiga författningsändringar ska också presenteras.

Ärendet

Utredningen föreslår att det införs ett språkrav i socialtjänstlagen. Språkravet innebär att arbetsgivarna ska arbeta för att omsorgspersonalen har en nivå av kunskaper i svenska språket som är relevanta för de omsorgsinsatser de genomför i äldreomsorgen. Utredningen föreslår även införandet av ett statsbidrag, kallat svenskalyftet. Syftet med bidraget är att uppmuntra arbetsgivare att skapa språkutvecklande arbetsplatser och ge dem bättre förutsättningar att genomföra detta. Språkravet och svenskalyftet, i kombination med en tydlig plan för uppföljning ska säkerställa att personal inom äldreomsorgen successivt uppnår de svenska språkkunskaper som krävs för att utföra omsorgsinsatser på ett ändamålsenligt sätt.

Språkrav i socialtjänstlagen

Utredningen föreslår att ett språkrav införs i Socialtjänstlagen (2001:937), SoL med ordalydelsen

Socialnämnden och enskild verksamhet som utför en kommuns uppgifter ska arbeta för att den personal som genomför insatser i socialtjänstens omsorg om äldre har en nivå av kunskaper i svenska språket som är relevant för insatsernas genomförande.

Språkravet föreslås träda i kraft den 1 januari 2026.

Den relevanta nivån av kunskaper i det svenska språket som föreslås är B2 enligt Gemensam europeisk referensram för språk, Gers. Detta klargörs av utredningen genom ett förslag att införa en ny bestämmelse i socialtjänstförordningen (2001:937). Den innehåller mer detaljerade regler och föreskrifter för hur socialtjänstlagen ska användas i praktiken. Förslaget är att det ska införas en ny paragraf, 2 kap. 4 §, av följande lydelse:

Med relevant nivå av kunskaper i svenska språket i 3 kap. 3 e § socialtjänstlagen (2001:453) avses B2 enligt Gemensam europeisk referensram för språk.

Gers är en standard för att beskriva språkkunskaper på olika nivåer, indelad i sex nivåer från A1 (nybörjare) till C2 (nästan modersmålsnivå). B2 är högre mellannivå och beskriver en självständig språkanvändare med goda kunskaper.

Omsorgspersonalen måste kunna dokumentera sitt arbete och följa instruktioner från exempelvis sjuksköterskor. Andra exempel är att de behöver kunna motivera en äldre person med demenssjukdom och kommunicera med de äldres närstående. Utredningen grundar även sina bedömningar på tidigare analyser av Socialstyrelsen angående behovet av språkkunskaper hos personal inom äldreomsorgen. Den bedömer att nivå B2 är nödvändig för all personal som utför insatser inom äldreomsorgen, inklusive de som ansvarar för serviceuppgifter såsom städning eller inköp. Samtliga anställda har ett ansvar att rapportera missförhållanden eller risker för sådana, i enlighet med bestämmelserna om lex Sarah.

För att underlätta implementeringen av språkravet föreslår utredningen att Socialstyrelsen ges i uppdrag att ta fram stöd till verksamheterna om hur de kan arbeta utifrån språkravet.

Som en del av arbetet med språkravet behöver verksamheterna bedöma personalens språkkunskaper för att identifiera behov av språkutvecklande insatser. Det kan genomföras på arbetsplatsen, exempelvis genom olika övningar där personalen får visa hur de hanterar specifika arbetsmoment. Utredningen föreslår att en lämplig myndighet ges i uppdrag att ta fram stöd och vägledning för hur arbetet med bedömningarna kan gå till.

Svenskalyftet

Utredningen föreslår att kommunerna ska få statsbidrag för att stärka språkkunskaperna hos personal inom äldreomsorgen. Syftet med svenskalyftet är att ge verksamheterna både motivation och förutsättningar att arbeta aktivt med att förbättra omsorgspersonalens språkliga kompetens. Genom svenskalyftet kan verksamheter få statsbidrag för att avsätta tid till språkutvecklande insatser på arbetsplatsen. Det kan exempelvis innebära utbildning för chefer i språkutvecklande arbetssätt eller utbildning av språkombud. Utredningen bedömer att fler vård- och omsorgselever inom Komvux bör få möjlighet att läsa Sva 1, där kursens innehåll integreras med vård- och omsorgskursernas innehåll.

Äldreomsorgslyftet är en statlig satsning för att möjliggöra för personal att utbilda sig genom kommunal vuxenutbildning under betald arbetstid. Utredningen medger att det finns vissa överlappningar mellan äldreomsorgslyftet och svenskalyftet, samt att inte alla tillgängliga medel inom äldreomsorgslyftet utnyttjas. Socialstyrelsen förklarar detta främst med bristen på personal inom verksamheterna. Utredningen inkluderar därför en känslighetsanalys som ett alternativt scenario. I detta scenario antas att endast 4 375 personer per år kan frigöras från den ordinarie verksamheten för att delta i språkutbildning, vilket motsvarar ungefär åtta procent av det totala antalet anställda som behöver språkutvecklande insatser.

Ärendets beredning

Ärendets har beretts inom avdelningen för stöd, service och omsorg. Ärendet har behandlats i förvaltningsgrupp samt i pensionärsrådet den 13 februari 2025.

Pensionärsrådets synpunkter

Pensionärsrådet tycker att det är positivt med språkrav inom äldreomsorgen och att det finns en tydlig nivå på det språkrav som kommer att ställas för att stärka utvecklingen. Det är viktigt för att stärka trygghet och säkerhet för de äldre och för personalen. Pensionärsrådet är positiva till förslaget med svenskalyftet och statsbidrag.

Äldreomsorgen är redan hårt pressad och det är därför mycket viktigt att resurser och stöd tillförs långsiktigt. Invandringen har bidragit med viktig arbetskraft inom äldreomsorgen men kravet på utbildning i svenska språket måste förstärkas. Satsningar på äldreomsorgen måste göras och fler anställda behövs.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen delar utredningens bild av problematiken kring bristande språkkunskaper inom äldreomsorgen och instämmer i att kunskapsnivån behöver öka. Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget att integrera språkutbildning i utbildningar inom omsorgen och till föreslagen kunskapsnivå.

Äldreomsorgen har och står fortsatt inför stora utmaningar när det gäller personal- och kompetensförsörjning, särskilt med en åldrande befolkning och en minskande arbetsför population. Behovet av personal inom äldreomsorgen ökar och rekryteringen av rätt kompetens är en svårighet.

Förvaltningen identifierar i samband med behov av språkutveckling, två centrala utmaningar: att fler måste vilja utbilda sig och arbeta inom äldreomsorgen och att de som redan är anställda behöver motiveras för att vilja vidareutvecklas och stanna kvar i yrket. Utbildningssatsningar är positiva men riskerar i nuläget också att leda till personalbrist under utbildningstiden. Att man inom verksamheterna ska bedöma personalens språkkunskaper och identifiera behov av språkutvecklande insatser ställer stora krav på organisation och ledning.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Jämställdhetsanalys

Förvaltningen har inte funnit att förslaget har någon påverkan utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Förslaget anses påverka män och kvinnor på samma sätt.

Hanna Jakhammer
Tf stadsdelsdirektör

Skarpnäcks stadsdelsförvaltning

Lena Hedin
Avdelningschef

Skarpnäcks stadsdelsförvaltning

Bilagor

1. Betänkandet ett språkrav för språkutveckling (SOU 2024:78)
2. Följebrev

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Hanna Jakhammer, Tf stadsdelsdirektör	2025-01-28
Lena Hedin, Avdelningschef	2025-01-28